

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті окреслено суть поняття “професійно значущі якості особистості”; проаналізовано погляди науковців на проблему формування професійно значущих якостей майбутніх учителів, зокрема української мови та літератури; розглянуто такі складові професійної компетентності, як педагогічна творчість, педагогічна самосвідомість, професійна мобільність, педагогічна культура, педагогічний професіоналізм тощо. Узагальнення різних підходів дало змогу умовно розподілити професійні особистісні якості вчителя на загальнопедагогічні, якими мають володіти педагоги незалежно від спеціальності; спеціальні, що характеризують учителів конкретних предметів, і поліпрофесійні. Визначено, що важливими фаховими якостями вчителя-словесника, який працює в системі “людина-людина”, є, перш за все, його особистісні якості, які утворюють емоційно-вольову, моральну та комунікативну сфери й формуються на двох взаємопов’язаних рівнях, розкриваючи зовнішні та внутрішні взаємозв’язки й взаємозалежності.

Ключові слова: професійно значущі якості особистості, педагогічна майстерність, професійна компетентність, академічні здібності, самосвідомість, мобільність, саморегуляція, педагогічний професіоналізм, модель.

Перехід до нових стандартів компетентнісної освіти зумовлює реалізацію інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури. Такі фахово-компетентні педагоги мають викладати українознавчі предмети з урахуванням найновіших досягнень лінгвістики й літературознавства; логічно, послідовно, відповідно до норм літературного мовлення формувати творче, аналітичне мислення, філологічний смак студентів; розвивати в них прагнення до пізнання філософії українського слова, потреби й уміння самостійно поповнювати свої знання, здійснювати дослідницькі пошуки в галузі філологічних і психолого-педагогічних наук. Аналіз світових тенденцій у галузі педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до особистих якостей учителя.

На думку вчених, проблеми, пов’язані з формуванням особистих якостей учителя в цьому тисячолітті, зумовлені багатьма чинниками, зокрема:

– “в українському суспільстві нині поширюється сучасний американський риторичний ідеал, чужий слов’янській культурі, зокрема українській, яка завжди мала міцні традиції успадкування еллінської античної культури” [1, с. 187];

– у суспільстві спостегірається низький загальний рівень мовленнєвої культури людей;

– відсутній зразок мовлення й мовленнєвої поведінки педагога, щоб забезпечити вихованця відповідними знаннями й умінням поводитися в суспільстві;

– потреба формування мовної особистості елітарного типу;

– постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;

- потреба безперервного оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання;
- вимога інтеграції знань, практичних умінь і навичок з таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка тощо;
- раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати тільки вчитель з належною професійною компетентністю, розвиненими творчими здібностями, високим рівнем інтелігентності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти.

Важливо з'ясувати, які здібності та якості необхідні педагогові для забезпечення ефективності його професійної діяльності, враховуючи концепцію педагогічної майстерності (Н. Кузьміна), характеристику професійної компетентності (А. Маркова), дослідження педагогічного професіоналізму та педагогічної майстерності (Є. Барбіна, Н. Гузій, І. Зязюн, З. Курлянд), перелік конкретних професійно-особистісних якостей, необхідних гарному вчителю, елементи педагогічної майстерності (Н. Волкова) тощо.

В. Крутецький, С. Недбаєва під академічними здібностями розуміють здібності у сфері відповідного предмета, галузі знань, бажають, “щоб учитель літератури володів хоча б невеликими літературними здібностями”, і академічні здібності визначають також як “ерудицію та компетентність учителя, ґрунтовність його знань, широту його розумового кругозору, які базуються на постійній самоосвіті” [2, с. 12].

Російський дослідник Н. Амінов спробував структурувати спеціальні здібності вчителя-словесника у вигляді комплексного утворення, що включає п'ять підструктур: 1) базові здібності, необхідні для реалізації професійної діяльності як викладача літератури, так і викладача рідної мови (відчуття слова; культура мовлення; багатство мовлення; емоційна виразність мовлення); 2) літературні здібності (поетичне сприйняття дійсності, відтворювальна увага, образне мислення); 3) лінгвістичні здібності (здібність аналізувати мовні явища, лінгвістична спостережливість і лінгвістична пам'ять); 4) здібності до викладання літератури (здібність інтерпретації літературного твору, здатність сприймати, розкривати й аналізувати художні особливості літературного твору); 5) здібності до викладання рідної мови (здатність виокремлювати суттєве в мовних явищах, створювати проблемні ситуації, методичне різноманіття) [3, с. 301].

Для того, щоб майбутній учитель відповідав запитам сучасного суспільства, необхідно враховувати своєрідність самої спеціальності, професії, основні ознаки роботи, а також спеціальні якості та здібності, яких потребує фах.

Отже, професійно значущі якості особистості – це суттєві психологічні характеристики, до яких професійна діяльність висуває підвищені вимоги. “Професійно значущі якості особистості – це постійно закріплене ставлення до своєї професії, праці, природи, речей як певної системи мотивів, форм і способів професійно-рольової поведінки, в якій ці ставлення реалізуються” [4, с. 33].

Мета статті – окреслити суть поняття “професійно значущі якості особистості”; проаналізувати погляди науковців на проблему формування професійно значущих якостей майбутніх учителів, зокрема української мови

та літератури; розглянути такі складові професійної компетентності, як педагогічна творчість, педагогічна самосвідомість, професійна мобільність, педагогічна культура, педагогічний професіоналізм тощо.

Згідно із Законом України “Про вищу освіту”, усі вимоги до особистості фахівця повинні подаватися в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, які “відображають цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначають місце фахівця у структурі галузей економіки держави й вимоги до його компетентності, соціально важливих якостей, систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації” [5].

Складність професійно-педагогічної діяльності вчителя-філолога полягає, на думку Л. Бабенко, в тому, що вона за обсягом професійних завдань поєднує у своїй структурі принаймні три складові – загальнопедагогічну, літературознавчу зі своєю специфікою і мовознавчу як обов’язкову складову фахової діяльності.

У науковій літературі подано понад п’ятсот класифікацій професійно значущих якостей учителя. Професійно-особистісні якості вчителя систематизовано дослідниками за різними принципами: педагогічними функціями (якості, пов’язані з навчальною або виховною діяльністю); мірою значущості (обов’язкові, важливі, бажані); спрямованістю (на себе, на інших, на професію); сферою використання (поліпрофесійні, загальнопедагогічні, спеціальні) тощо.

Надзвичайно важливо, щоб майбутній учитель працював “над таким синтезом якостей і властивостей особистості, які дадуть змогу без зайвого емоційного напруження здійснювати свою професійну діяльність: педагогічний оптимізм, впевненість у собі як у вчителеві, відсутність страху перед дітьми, вміння володіти собою, відсутність емоційного напруження, наявність вольових якостей (цілеспрямованість, самовладання, рішучість)” [6, с. 50].

Оскільки завдання педагогічної діяльності вирішується безпосередньо в процесі спілкування, а вчитель покликаний бути комунікативним лідером, який керує своєю та чужою комунікативно-мовленнєвою поведінкою в процесі педагогічного спілкування, то доцільно говорити насамперед про комунікативний аспект його іміджу.

Таким чином, сучасний учитель повинен бути мовною особистістю елітарного типу, професіоналом, гарним оратором, інтелігентною людиною.

На думку багатьох українських учених (В. Андрущенко, С. Довгий, В. Зайчук, В. Кремень, В. Литвин,), учитель ХХІ століття – це “вчитель із планетарним мисленням, який усвідомлює себе як суспільний діяч і просвітитель, активний перетворювач суспільства” [7, с. 163]. Учитель несе відповідальність і за свій характер: по-перше, характер учителя як одна з важливих умов успішності педагогічної діяльності може заважати або сприяти здійсненню педагогічних цілей; по-друге, на прикладі ставлення вчителя до суспільства, до праці, до самого себе формується система відносин, риси характеру школярів.

Отже, серед найважливіших вимог до професійних якостей учителя визначають: високий рівень загальної підготовки, широку ерудицію, знання свого предмета, останніх досягнень науки й техніки, новітніх технологій і методів, бачення перспективи, вміння прогнозувати навчально-виховний процес тощо. Другим важливим якісним блоком вважають особистісні якості вчителя, такі як:

витримка, наполегливість, рішучість, уміння домагатися своєї мети, контактність, психічна сумісність у колективі, вміння критично оцінювати себе та інших. Окрім того, називають такі істотні характеристики, як любов і повага до дітей, любов до педагогічної діяльності, педагогічна інтуїція, розвинутий інтелект, високий рівень загальної та педагогічної культури, позитивні моральні якості. Учені одностайні в тому, що сучасній школі потрібен компетентний учитель.

Професійна компетентність майбутнього вчителя визначається не тільки базовими знаннями й уміннями, а й ціннісними орієнтаціями, мотивами діяльності, критичним ставленням до змісту, методів і форм роботи, розумінням важливості своєї ролі у формуванні професійної компетентності студента, вибору стилю спілкування на заняттях, дотриманням норм етичної культури, здатністю розвивати власний творчий потенціал і потенціал студентів.

Важливою складовою професійної компетентності є педагогічна творчість як діяльність, спрямована на розв'язання навчальних завдань, а видами організаційної діяльності, що є стимуляторами розвитку компетентності, є діалог, безперервна взаємодія змістовно-педагогічної й емоційно-комунікативної сфер професійної діяльності викладача й навчальної діяльності студента.

На нашу думку, важливим показником професійної компетентності є сформована педагогічна самосвідомість майбутнього вчителя, “зорієнтована на відбиття й перетворення суб’єктом педагогічної дійсності, а також передбачає його цілісну самооцінку себе як учителя та свого місця в педагогічному процесі” [8, с. 91].

Педагогічна самосвідомість є механізмом, який виконує активну функцію саморегуляції. Лише усвідомивши себе в ролі вчителя, вихователя, людина відкриває для себе можливості активного професійного саморозвитку, намагається сформувати в себе професійно значущі якості особистості та педагогічної майстерності.

На думку В. Сластьоніна, професійну самосвідомість учителя можна охарактеризувати як мотиваційно-ціннісне ставлення до власного досвіду педагогічної діяльності з погляду особистого внеску в розвиток та становлення особистості учня, усвідомлення й переживання суб’єктивної значущості розвитку й особистісного зростання учня як вирішальної умови власної самореалізації в професії, виявлення та розпізнавання якості особистісних утворень та властивостей свого “Я”, готовність до реформування педагогічної діяльності.

Р. Бернс розглядає Я-концепцію як динамічну сукупність настанов, властивих кожній особистості та спрямованих на самого себе.

Зазначимо, що здатність адекватно оцінювати себе як педагога починає формуватися у студентів після їх першого досвіду роботи в школі, а особливо – під час першої педагогічної практики. Тому важливо починати цей вид роботи якомога раніше, методично правильно його організовувати, вчити студентів аналізувати результати своєї педагогічної діяльності в процесі та після проходження практики.

Питання про шляхи формування педагогічної самосвідомості є достатньо актуальним для розвитку особистості вчителя загалом. Воно не має зво-

дитися лише до конструювання змісту свідомості; необхідно враховувати також і роль емоційно-ціннісних чинників у педагогічній самосвідомості.

Педагогічна самосвідомість є найважливішою категорією, що реально відображає суть процесу професійного становлення та розвитку педагога, насамперед на етапі навчання у вищих закладах освіти. На жаль, професійна самосвідомість дуже часто складається стихійно, що не сприяє формуванню професійної компетентності в майбутніх учителів.

Ще однією важливою якістю сучасного вчителя є професійна мобільність, яку українські вчені визначають як “здатність швидко змінювати види праці, переключатися на іншу діяльність у зв’язку зі змінами техніки і технології виробництва” [9, с. 194].

Мобільність особистості (соціальна, професійна) виявляється в її здатності до творчого засвоєння нових видів діяльності та перебудови стереотипів, які склалися раніше. При цьому вона передбачає:

- відкритість людини щодо нового, впевненість у своїх силах у процесі його засвоєння;
- широту й багатогранність мислення, здатність переходити від одного способу діяльності до іншого;
- гнучкість настанов особистості, які дають змогу регулювати свої дії в умовах, що змінюються;
- критичність особистості, здатність адекватно оцінювати свої результати й намічати нові перспективи [10].

Компетентному вчителю, який працює в нових умовах сучасної школи, необхідно, на нашу думку, володіти особистісною та соціальною мобільністю, а також мобільністю знань. Відмова від стереотипів, здатність до інновацій, інтерес до всього нового, але при цьому критичне осмислення запропонованого, вміння підібрати найбільш ефективну для вирішення педагогічного завдання технологію – усе це визначає мобільність, якою повинні володіти випускники педагогічного ВНЗ.

О. Зуброва, Я. Кодлюк, Т. Попова та інші науковці пов’язують особистісні якості майбутнього вчителя з феноменом культури, що є результатом її розвитку, освіченості та вихованості.

Вагомий внесок у розробку проблем педагогічної культури здійснила Є. Бондаревська, яка вважає педагогічну культуру “динамічною системою педагогічних цінностей, способів діяльності та професійної діяльності вчителя” [11, с. 29]. На думку дослідниці, своє практичне втілення педагогічна культура вчителя знаходить у:

- педагогічній позиції та особистісних якостях;
- професійних знаннях і культурі педагогічного мислення;
- професійних уміннях і творчому характері педагогічної діяльності;
- саморегуляції особистості та культурі її професійної поведінки [11, с. 29].

Створена Є. Бондаревською концепція педагогічної культури вчителя розкриває системний характер феномену культури як цілісної освіти особистості педагога, відкритої до нового збагачення, що знаходить свій вияв у цін-

нісному ставленні до навколишнього світу, володінні знаннями, достатніми для творчого здійснення своєї професійної діяльності, наявності концептуального мислення й особистісно значущих якостей, власної професійної позиції.

Формування професійної педагогічної культури, на думку О. Піскунова, являє собою “тривалий, багатоетапний процес, що відбувається під впливом різних соціокультурних та індивідуально-психологічних чинників протягом усієї активної, творчої життєдіяльності педагога” [12, с. 59]. До змісту власне професійної культури вчений включає компетентність, культуру педагогічного мислення, педагогічної праці, спілкування й культуру мовлення.

Таким чином, педагогічна культура є системоутворювальним аспектом і метою всієї професійної підготовки вчителя у ВНЗ, а професійна компетентність є її базовим компонентом, що сприяє формуванню фахівця високої культури, а не “ремісника в освіті”.

Вищим визнанням успіхів будь-якого індивіда в теоретичній та експериментальній роботі є найменування його висококваліфікованим фахівцем. Показником визнання високої якості роботи вчителя є визнання його справжнім професіоналом. Отже, професіоналізм учителя в освіті визначається його високою підготовленістю до виконання завдань професійної діяльності, а ідеалом є такий учитель, що володіє науковими знаннями і вміє застосовувати їх у реальній ситуації відповідно до завдань, які стоять перед сучасною школою.

Н. Буланкіна у своєму дослідженні використовує поняття “педагогічний професіоналізм”, тобто комплекс властивостей особистості, що забезпечують високий рівень педагогічної діяльності (гуманістичне спрямування, професійні знання й уміння, здібності та педагогічну техніку). На думку дослідниці, прагнення досягти рівня професіоналізму в діяльності вчителя неможливе без формування індивідуальної мовної стратегії, що “базується на вмінні використовувати в усій повноті свій мовний інтелект (насамперед, мовленнєві стратегії поведінки) для конструктивного аналізу різних комунікативних тактик поведінки, а також для усвідомлення своєї індивідуальності, своєї неповторності й унікальності” [13, с. 52].

Відповідно до основної функції учителя та специфіки практичної педагогічної діяльності, І. Підласий пропонує модель ідеального педагога, елементами якої є “спеціаліст”, “працівник”, “людина”. Ідеальний педагог, на думку дослідника, – це зразок професіонала, носій громадянських, виробничих і особистісних функцій, сформованих на найвищому рівні. Обов’язковими професійними якостями педагога дослідник вважає такі: працьовитість, працездатність, дисциплінованість, відповідальність; уміння визначати мету, обирати шлях її досягнення, організованість, наполегливість, систематичне й планомірне підвищення свого професійного рівня, прагнення постійно підвищувати якість своєї праці, а також володіння предметом, методикою викладання предмета, психологічну підготовку, загальну ерудицію, широкий культурний світогляд, педагогічну майстерність, володіння технологіями педагогічної праці, організаторські уміння та навички, педагогічний такт, педагогічна техніка, володіння технологіями спілкування, ораторське мистецтво тощо. Головною характеристикою педагога вчений вважає професійний потенціал, тобто “сукупність об’єднаних у систему

природних і набутих якостей, що визначають здатність педагога виконувати свої обов'язки на заданому рівні" [14, с. 260].

Формування професійних особистісних якостей є необхідним елементом процесу становлення людини як фахівця. В узагальненому вигляді професійне становлення особистості – це єдність двох процесів: формування ставлення до професії, рівня емоційно-особистісної захопленості нею та набуття досвіду практичної діяльності, майстерності.

Результатом першого напряму є суб'єктивна складова професіоналізму майбутніх учителів, а другого – об'єктивна. Суб'єктивна й об'єктивна складові взаємопов'язані та взаємозумовлені, утім вихідною для професійного становлення є саме суб'єктивна – формування відповідного ставлення до професії та становлення професійних особистісних якостей майбутнього професіонала, які спонукатимуть його до набуття досвіду професійної діяльності, необхідних знань, умінь та навичок. Професійні особистісні якості будь-якого вчителя-предметника є складовою його психологічного портрета, який містить:

- індивідуальні якості (темперамент, задатки (здібності) тощо);
- особистісні, комунікативні якості;
- статусно-позиційні особливості – особливості його становлення, ролі, відносин у колективі;
- діяльнісні (професійно-предметні) показники.

Специфіка набору та поєднання вищезазначених компонентів визначає психологічний портрет учителя кожної окремої навчальної дисципліни на кожному етапі навчання.

Формування професійних особистісних якостей майбутніх учителів є інтегративним завданням фахової підготовки. Оскільки завдання з формування якостей проектується на всю сукупність елементів підготовки фахівця, можна вважати, що вони мають метапредметну основу.

Отже, професіоналізм учителя, який включає в себе культуру й компетентність, багато в чому залежить від рівня розвитку, освіченості, цілісності особистості, налаштованої на розкриття як власних, так і дитячих життєвих функцій. Попри те, що викладачі не виділяють їх в окремий напрям професійної підготовки, завдання щодо їх формування повинні реалізуватися в навчально-виховному процесі, до того ж завдання з формування особистісних якостей майбутніх учителів повинні відповідати змістовому наповненню фахових дисциплін.

Узагальнення різних підходів дало змогу умовно розподілити професійні особистісні якості вчителя на загальнопедагогічні, якими мають володіти педагоги, незалежно від спеціальності; спеціальні, що характеризують учителів конкретних предметів, і поліпрофесійні. Залежно від предмета, який викладає вчитель, одні й ті самі якості можуть бути для нього більш або менш актуальними, переходити з розряду загальнопедагогічних до спеціальних або ставати стрижневими.

Особливу групу становлять якості, необхідні саме вчителю-філологу. Аналізуючи результати наукових досліджень з цієї проблеми, можна визначити, що важливими фаховими якостями вчителя-словесника, який працює в системі "людина – людина", є, перш за все, його особистісні якості, які утворюють емоційно-вольову, моральну та комунікативну сфери й формуються на двох взає-

мопов'язаних рівнях, розкриваючи зовнішні та внутрішні взаємозв'язки й взаємозалежності. По-перше, відбувається трансформація вже сформованих якостей зі сфери особистісної у сферу професійної діяльності; у процесі фахової підготовки вони “відшліфовуються”, коректуються, проходячи етапи “професіоналізації”. По-друге, професійні якості внаслідок усвідомлення їх студентами як цінних і значущих інтеріоризуються та набувають статусу особистісних. У результаті цих процесів утворюється динамічна ієрархічна структура взаємопов'язаних і взаємозумовлених професійно-особистісних якостей майбутніх учителів-філологів, компоненти якої взаємодіють як цілісна система, що характеризується постійними особистісно-професійними трансформаціями.

Висновки. Об'єднуючи різні підходи до визначення професійних особистісних якостей майбутнього вчителя-філолога, вважаємо, що це – інтегроване комплексне утворення, яке формується шляхом синтезу професійних і особистісних якостей, відповідає вимогам суспільства до вчителя, дає змогу ефективно здійснювати функції педагогічної діяльності, сприяє розвитку особистісно-комунікаційних і літературно-лінгвістичних компетенцій. Це утворення виникає внаслідок професіоналізації особистісних якостей і трансформації професійно значущих якостей в особистісно цінні. Ми вважаємо, що процес формування професійно значущих якостей майбутніх учителів-філологів буде найбільш ефективним, якщо створити необхідні умови під час вивчення фахових дисциплін, проходження педагогічної практики, індивідуального навчання та орієнтувати їх на самооцінку професійно значущих якостей.

Список використаної літератури

1. Мацько Л.І. Риторика : навч. посіб. / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 311 с.
2. Крутецкий В.А. Профессионально необходимые качества личности учителя: (педагогические способности) и их формирование / В.А. Крутецкий, С.В. Недбаева // Психологические проблемы формирования педагогических способностей : сб. науч. трудов / под ред. В.А. Крутецкого. – М. : МГПИ, 1982. – С. 3–20.
3. Аминов Н.А. Модельные характеристики способности и одаренности учителей / Н.А. Аминов // Способности. – Дубна : Феникс, 1997. – С. 289–306.
4. Левитан К.М. Основы педагогической деонтологии / Константин Михайлович Левитан. – М. : Просвещение, 1995. – 191 с.
5. Закон України “Про вищу освіту” : науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Г. Кременя. – К., 2002. – 323 с.
6. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Л.М. Проколієнко, М.Й. Боришевський, В.О. Моляко та ін. ; за ред. Л.М. Проколієнка, Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища школа, 1991. – 183 с.
7. Науково-освітній потенціал нації: погляд у ХХІ століття / В. Литвин, В. Андрущенко, С. Довгий та ін. – К. : Навчальна книга, 2003. – Кн. 3. Модернізація освіти. – 943 с.
8. Линенко А.Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / А.Ф. Линенко ; АПН Украины. – К., 1996 – 412 с.
9. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / авт.-уклад. С.У. Гончаренко ; за ред. Н.Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
10. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых / Ювеналий Николаевич Кулюткин. – М. : Просвещение, 1985. – 128 с.

11. Професійна компетенція вчителя української мови і літератури : прогр. спецкурсу для студ. спец. 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література” / уклад. О. Семеног. – К. : Глухів : РВВ ГДПУ, 2003. – 49 с.
12. Пискунов А.И. Педагогическое образование: цель, задачи и содержание / А.И. Пискунов // Педагогика. – 1995. – № 4. – С. 59–63.
13. Буланкина Н.Е. Совершенствование языковой культуры учителя / Н.Е. Буланкина // Педагогика. – 2004. – № 4. – С. 51–55.
14. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. пед. вузов : в 2 кн. / Иван Павлович Подласый. – М. : ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2014.

Коваль В.А. Профессионально значимые качества будущих учителей-филологов

В статье обозначена суть понятия “профессионально значимые качества личности”; проанализированы взгляды ученых на проблему формирования профессионально значимых качеств будущих учителей украинского языка и литературы; рассмотрены составляющие профессиональной компетентности: педагогическое творчество, педагогическое самосознание, профессиональная мобильность, педагогическая культура, педагогический профессионализм и т.д. Обобщение различных подходов позволило условно разделить профессиональные личностные качества учителя на общепедагогические, которыми должны обладать педагоги независимо от специальности, специальные, характеризующие учителей конкретных предметов, и полипрофессиональные. Определено, что важными профессиональными качествами учителя-словесника, работающего в системе “человек – человек”, являются, прежде всего, его личностные качества, которые составляют эмоционально-волевую, моральную и коммуникативную сферы и формируются на двух взаимосвязанных уровнях, раскрывая внешние и внутренние взаимосвязи и взаимозависимости.

Ключевые слова: *профессионально значимые качества личности, педагогическое мастерство, профессиональная компетентность, академические способности, самосознание, мобильность, саморегуляция, педагогический профессионализм, модель.*

Koval V. Professionally significant qualities of future Teacher-philologist

In this article the author outlines the essence of the concept of “professionally significant qualities of the individual”, analyzed the views of scholars on the issue of formation of professionally significant qualities of future teachers, including Ukrainian language and literature, the following factors are considered professional competence as a pedagogical creativity self-teaching, professional mobility, educational culture, teaching professionalism, etc. Summary of different approaches allowed conditionally divided professional personality as a teacher of general in what should have teachers, regardless of specialty, special, describing teachers of specific subjects and poliprofesiyni. Depending on the subject, who teaches the teacher, the same quality can be for a more or less relevant, to move from the category of special or general pedagogical to enter the core qualities. A special group of quality, it is necessary teacher-scholar. Analyzing the results of research on this issue, the author states that important professional qualities of language and literature teacher who works in the “person to person” is, above all, his personal qualities that make up the emotional and volitional, moral and communicative sphere and formed on two interrelated levels, revealing the internal and external relationships and interdependence. First, the transformation of already existing skills from the field of personality in professional activities, in the professional training they improved corrected passing stages of “professionalization”. Second, as a result of professional awareness of students as valuable and important interiorized and acquire personal status. As a result of these processes forms a dynamic hierarchical structure of interconnected and interdependent professional and personal qualities of future teachers, linguists, whose components interact as a complete system, characterized by constant learner and professional transformation.

Key words: *professionally significant qualities of personality, teaching skills, professional competence, academic skills, self-awareness, mobility, self-regulation, pedagogical professionalism, model.*